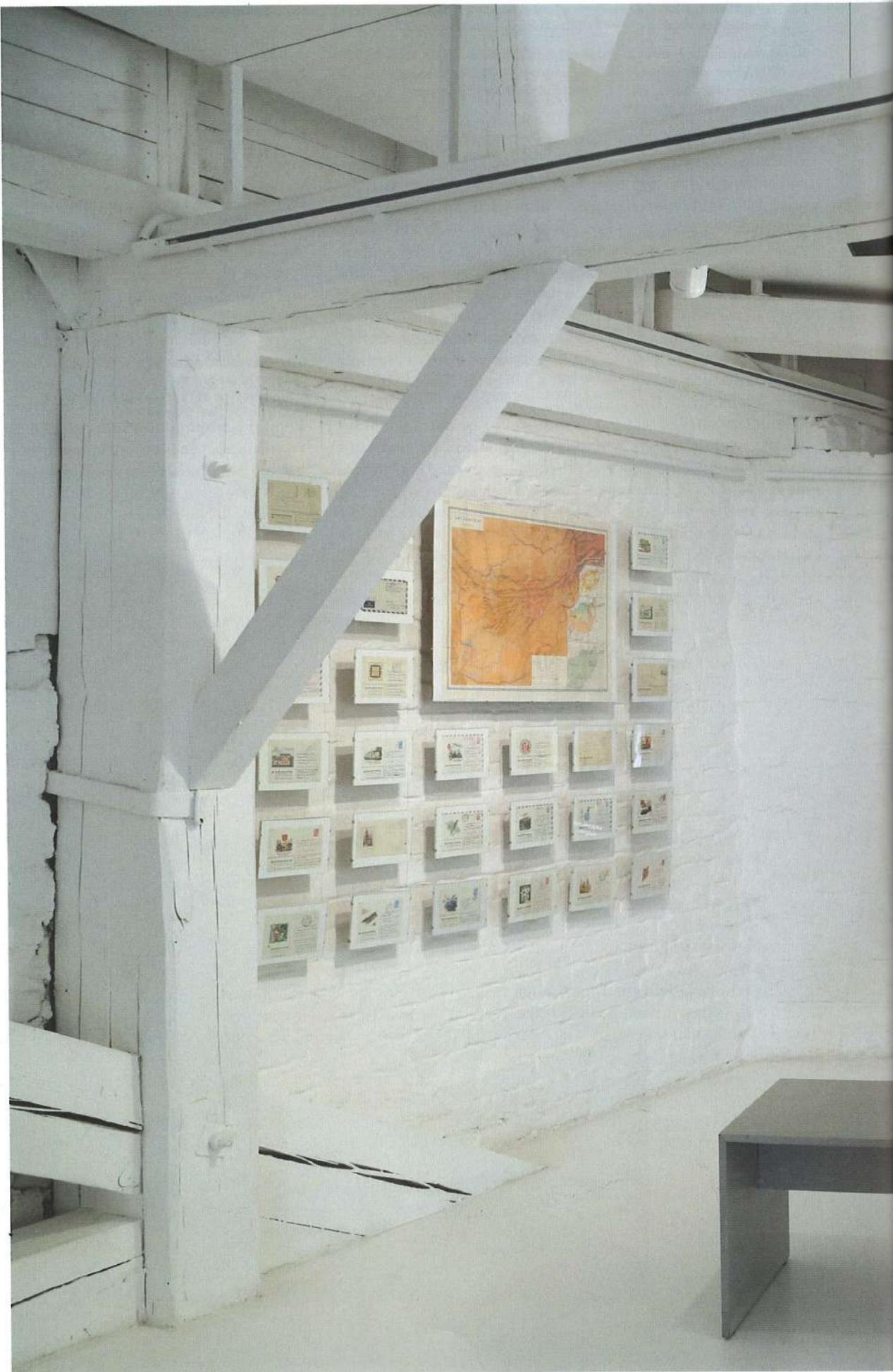

Vika Eksta
Vestlused isaga
2020
multimeedia
installatsioon, video
20"
Kunstniku loal
Fotograaf Margarita
Ogoļceva

Vika Eksta
Conversations with
Dad
2020
multi-media
installation, video 20"
Courtesy of the artist
Photographer
Margarita Ogoļceva

28. IX 2020–7. III 2021
 Läti Kunstimuuseumi peahoone kuppelsaal,
 korraldaja Läti Kaasaegse Kunsti Keskus

Kuraatorid: Ieva Astahovska, Margaret Tali
 Kunstnikud: Aslan Gōisum, Jaana Kokko,
 Quinsy Gario, Lia Dostlieva, Andrii Dostliev,
 Paulina Pukytē, Ülo Pikkov, Vika Eksta,
 Zuzanna Hertzberg

28. IX 2020–7. III 2021
 Cupola Hall of the main building of the
 Latvian National Museum of Art, organised by the
 Latvian Centre for Contemporary Art

Curators: Ieva Astahovska, Margaret Tali
 Artists: Aslan Gōisum, Jaana Kokko, Quinsy Gario,
 Lia Dostlieva, Andrii Dostliev, Paulina Pukytē,
 Ülo Pikkov, Vika Eksta, Zuzanna Hertzberg

Vaikuse haavad

Santa Hirsch analüüsib näitust "Rasked minevikud. Ühendatud maailmad".

Näitust "Rasked minevikud. Ühendatud maailmad" võib kirjeldada kui eri aegade ja ruumide kollaazi, mis heidab valgust Ida-Euroopa eri piirkondade sarnastele ajalookogemustele. Kuraatorid ja kunstnikud on püüdnud vabaneda üldistustest ja müütidest, mis domineerivad "võitjate" kirjutatud ametlike ajaloonaratriividest. Käsitletakse vägivaldsete geopolitiiliste konfliktide põhjustatud traumaatiliste kogemuste ühisid mehhaniisme. Mõnes mõttes on näitus nagu kollektiivne psühhoteraapiaseanss, kus alla surutud ja vaigistatud mälestusi väljendatakse sõnade ja visuaalsete vormide kaudu. Kunstivaldkonnas aga sobitub see teaduspõhiste nüüdiskunstipraktikatega, mille raames uuritakse ajaloo mikronaratiive ning neis leiduvaid marginaliseeritud, väljatörjutud ja/või tundmatuid episooide, mis ometi siiani meie elu mõjutavad.

Esmapilgul võib teema tunduda terviklikuks käsitlemiseks liiga laiahaardeline, kuid näitus keskendub igapäevalu mikroelementidele ja inimeste elulugudele, mis tavaliselt tähelepanuta jäetakse või isegi mäluruumist välja törjutakse. Kunstnikud keskenduvad nende keerukate minevikusündmuste kestvale "järelelule". Meie suhted sellise minevikuga, eriti postsotsalistikes riikides, on ikka veel liiga rasked, et neid saaks nimetada pelgalt "jälgedeks" – nagu see näitus kinnitab, on need kummituslik, kuid siiski tajutav osa meie olevikust.

Ühinenäitus jätkab interdisciplinaarset projekti "Keerukatest minevikest kõnelemine", mille raames on korraldatud ka suvekool ja sümpoosion ning avaldatud kogumik. Sedalaadi pikaajaliste multidisciplinaarsete projektide puhul muutuvad kunstiteosed mõnikord teisejärguliseks, kahvatudes mahuka uurimistöö ja teoreetilise tausta kõrval, mida need näivad üksnes illustreerivat, ning infotsoonide üleküllus ei jäta ruumi külastajate endi mõtetele ja tunnetele. Näituse "Rasked minevikud. Ühendatud maailmad" kompaktsus (kahekra kunstiteost) võimaldab kõiki lugusid võrdsesti esile tösta, ilma et ükski aspekt polüfoonilises müras kaotsi läheks. Lisaks järgib see risoomsest kureerimismudelit, luues olulitest üksikasjadest, mitmetähenduslikest žestidest ja juhuslikest paralleelidest narratiive. See lähenemine tundub eriti loogiline mälu- ja järelmälunarratiividele keskendumise puhul, kui tuuakse nähtavale seni nähtamatu – materjalikihistused, mida seni on peetud esteetiliselt ja ajalooliselt väärtsusetuks. Uute täiustatud ja kaasavamate

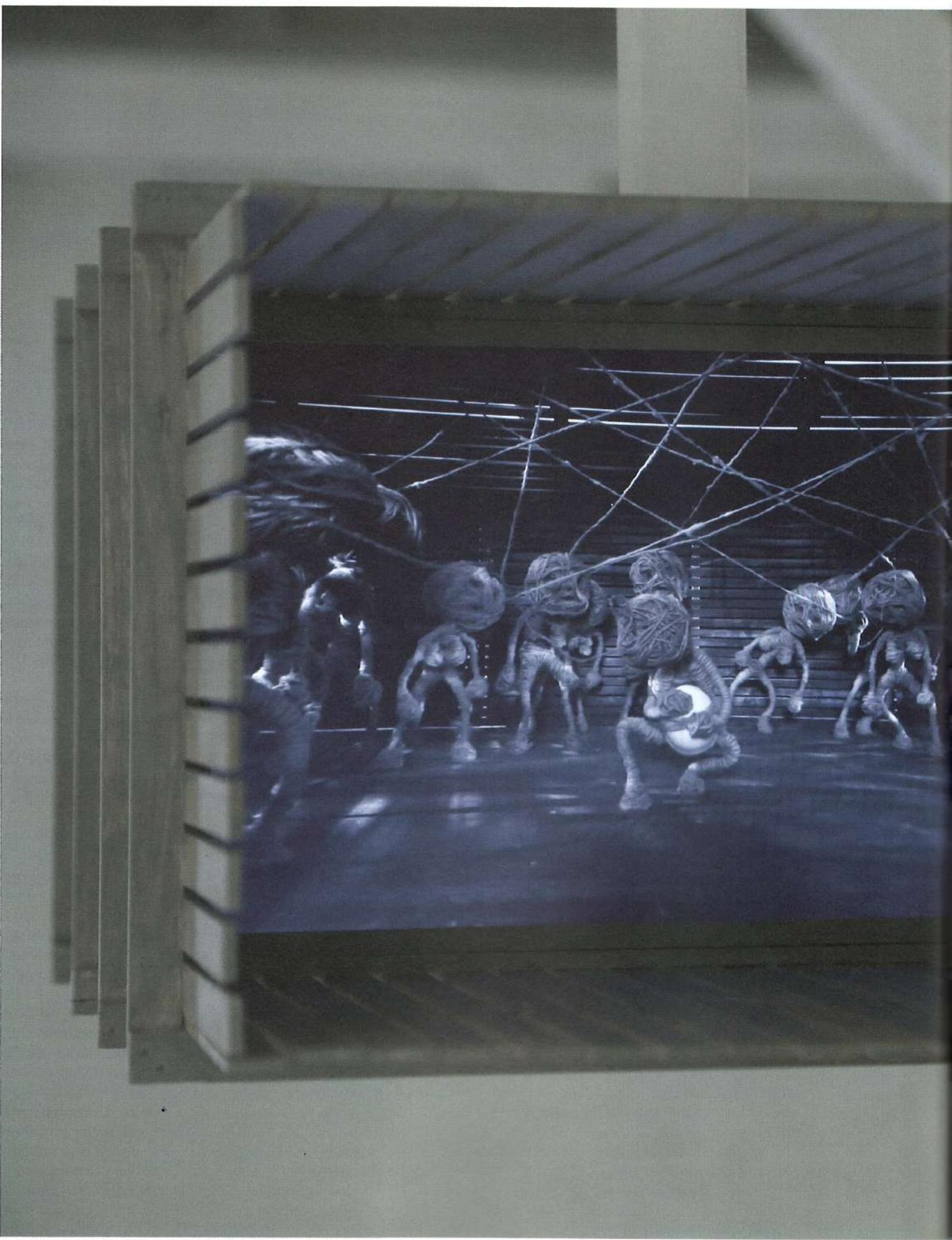
The wounds of silence

Santa Hirsch analyses the exhibition "Difficult Pasts. Connected Worlds".

"Difficult Pasts. Connected Worlds" can be described as a collage of various times and spaces to shed light on similar experiences in the histories of different Eastern European regions. The curators and artists seek to exterminate generalisations and myths that prevail in the official historical narratives written by "the victors" and address the common mechanisms of traumatic experiences caused by violent geopolitical conflicts. In some sense, the exhibition transforms into a collective psychotherapy session where words and visual forms are given to formerly suppressed and silenced memories, but professionally it aligns with research-based contemporary art practices that explore the micronarratives of histories and herstories, and their marginal, oppressed and/or unknown episodes that still affect our lives.

At first glance, the theme might seem too broad to be handled in a comprehensive manner, but the exhibition zooms in on different microelements of everyday life and the life stories of people that are usually neglected or even removed from the spaces of remembrance. The artists focus on the difficult, still present "afterlife" of these complicated pasts. Our relationships with these pasts, especially in post-socialist countries, are still too intense to be referred to as "traces" – as this exhibition confirms, they are ghostly but still a perceptible part of today.

The group exhibition continues the interdisciplinary project "Communicating Difficult Pasts" that included a summer school, symposium and publication. Sometimes in these kinds of long-term multidisciplinary projects, artworks become secondary and look too pale in comparison with all the research work and theoretical background they seem only to supplement visually, and informative overload leaves no place for the visitor's own reflections and feelings. In the case of "Difficult Pasts. Connected Worlds" the exhibition's compactness (eight artworks) makes it possible to highlight all the stories equally, without allowing some aspects to disappear in polyphonic noise. It also echoes the rhizomatic model of curating, establishing narratives from significant details, ambiguous gestures, and accidental parallels. This approach seems even more logical when focusing on narratives of memory, post-memory and making visible the previously invisible – those layers of materials that hitherto were not considered of any aesthetic or historical value. In order to make new, improved and more inclusive versions of histories, one must start with a new point

ajalooversioonide loomiseks tuleb alustada uuest vaatenurgast ning see näitus ongi eeskätt katse luua justkui uued prillid, läbi mille vaadelda minevikku.

Selline uus pilk avaldub Paulina Pukyté installatsioonides, kes toob sümboolselt laetud igapäevaesemete, näiteks kella ja võrkkoti kaudu esile totalitaarse ideoloogia ja neoliberaalse tarbimiskapitalismi sarnasusi. Vika Eksta installatsioon "Vestlused isaga" (2020) osutus minu jaoks üheks näituse kõige põnevamaks kogemuseks. Nagu pealkiri viitab, dokumenteeris kunstnik oma vestlused isaga tema kogemustest Nõukogude-Afganistani sõjas, mille Nõukogude Liit kaotas ning mis seetõttu kustutati nii Nõukogude kui ka Nõukogude-järgse Läti poliitilisest mälust. Peategelase traumatiiline kogemus ilmneb tema kehakeele, ümbritseva keskkonna ja igapäevase tegevuse – teisisõnu, mitte tema sõnade või faktide, vaid viisi kaudu, kuidas ta räägib. Video tundub meile täiesti loomulik, dramaatiliste liialdusteta, kuid samas tundeküllane. Lõpetuseks vihub isa koos sõpradega röömsalt tantsu, justkui üritades sümboolselt vabaneda õudustest, milles film räägib. See lõpujenka, mida läti keeles nimetatakse "rongitantsuks", haakub visuaalselt loomavagunite stseenidega Ülo Pikkovi animafilmis "Keha mälu" (2011), milles kujutatakse Nõukogude massiküütidamisi habraste lõnganukkude abil, kelle kehad justkui nabanöörist tõmmatuna üles hargnevad.

See juhuslikult korduv rongikujund seostub ka näituse pealkirja ning üldise rõhuasetusega visuaalkunstile kui vahendile, mis ühendab eri aegu, kohti, maailmu ja inimesi. Selles kollektiivses tervenemisprotsessis tegutseb kunstnik meediumina, kes ühendab minevikku olevikuga, teadvustades uusi olulisi parallele ja sarnasusi, ning ühendades vastakaid režiime. Näiteks rekonstrueerib Zuzanna Hertzberg Hispaania kodusõjas võidelnud Poola ja Läti juudi naiste mälestusi, lisades nende eluloolistele töökadele abstraktsed portreed. Sarnast kõrvutamise strateegiat on kasutanud ka Lia Dostlieva ja Andrii Dostliev, kes oma äravisaatud toidust tehtud graafika ja anonüümsete Ukraina maaistike kaudu uurivad golodomori järelmälust põhjustatud traumatiilist süütunnet.

Tavaelu mikroelementidele keskendudes saavutab näitus oma kontseptuaalse eesmärgi – see käsitleb vähemuste ajalugu, ilma et teosed mõjuks ülemäära didaktiliselt, sest kunstnikud esinevad enamasti neutraalsete dokumenteerrijate, vaatljate ja rekonekstualiseerijatena, kes esitavad tummasid asitõendeid, milles kõige mõjuvam on ehk Aslan Šoismi installatsioon "Hirmus" (2011–...) Tšetšeenia sõdade kuulitabamustest auiklike tänavasiltidega. Nii antakse sõna represseeritutele endile, selle asemel, et nende nimel patroneerivalt sõna võtta, ning selles perspektiivis võib näha vastust klassikalisele postkolonialismi diskursuse küsimusele, kas ja kuidas röhutud sõna saavad. Näituse öhustikus ei ole iironiat, provokatsiooni ega ülikriitilisi avaldusi; öhustik on äärmiselt tösine, kuid mitte külm ega kauge, nagu põhjalikult läbimõeldud ja -töötatud projektide puhul pahatihti juhtub. Kunstnikud ja kuraatorid on loonud hävingusaarte ümber omamoodi turvalise ja empaatilise emotionaalse ruumi.

Santa Hirsch on vabakutseline kunstiteadlane ja kriitik, kes elab ja töötab Riias.

of view and this exhibition predominantly is an attempt to construct new lenses through which we can look at the past.

This new gaze reveals itself in the installations by Paulina Pukyté, who has recognised and highlighted the similarities between totalitarian ideology and neoliberal consumer capitalism in the forms of symbolically charged ordinary everyday items such as a clock and a string bag. Vika Eksta's installation "Conversations with Dad" (2020) for me turned out to be one of the most fascinating experiences of the exhibition. As the title suggests, the artist documented her conversations with her father about his experience in the Soviet-Afghan war, which was lost for the Soviets, and therefore erased from both Soviet and post-Soviet Latvian political awareness. The traumatic experience of the leading character appears through his body language, surrounding environments and daily activities; in other words, in the *way* he talks, not in the words or facts. The video strikes us as absolutely natural, un-histrionic and sensitive. At the end, the father with a group of his friends are throwing themselves into a cheerful dance, as if trying to symbolically dispose of the horrors that the film talks about. This final conga line dance, which in Latvian is called a "train dance", visually responds to the cattle wagon scenes from Ülo Pikkov's animated film "Body Memory" (2011), which addresses Soviet mass deportations using fragile yarn puppets that unroll from their bodies, as if their umbilical cords were falling apart.

This accidentally repeating train metaphor also refers to the title of the exhibition and its general emphasis on visual art as a tool to connect different times, regions, worlds and us as individuals. In this collective healing process, the artist performs as a medium that connects the past with the present by recognising new, important parallels and similarities, as well as connecting its opposite modes. For example, Zuzanna Hertzberg restores the memory of Polish and Latvian Jewish women who fought in the Spanish Civil War, adding abstract portraits to their biographical information. A similar strategy of juxtaposition is used in the work of Lia Dostlieva and Andrii Dostliev, in which they explore traumatic feelings of guilt caused by the post-memory of the Holodomor trauma, using prints of their discarded food and anonymous landscapes in Ukraine.

Focusing on microelements of ordinary life accomplishes the exhibition's conceptual aim to reflect on the histories of minorities, making the artworks less didactic, because the artists mostly enter as neutral documentalists, observers and recontextualisers of these silent testimonies – most striking of which seems to be the installation of street signs pierced by bullets during the Chechen wars in Aslan Šoism's work "Fearsome" (2011–ongoing). It allows the repressed themselves to speak instead of representing and patronising them, and this perspective can be interpreted as an answer to the classical questions of postcolonial discourse – whether the oppressed can speak and how. The overall atmosphere of the exhibition lacks any irony, provocation or highly critical statements; it is deeply serious, but also not cold or distant, as often happens with very thoughtful, well-considered projects. The artists and curators have created a kind of emotional, empathetic safe space among these islands of disasters.

Santa Hirsch is a freelance art historian and critic, who lives and works in Riga.

Ülo Pikkov
Keha mälu
2011
nukufilm, 9'30",
installatsioon
Kunstniku loal
Fotograaf Margarita
Ogoļceva

Ülo Pikkov
Body Memory
2011
puppet film, 9'30",
installation
Courtesy of the artist
Photographer
Margarita Ogoļceva